

Posudok oponenta na habilitačnú prácu

Habilitant: JUDr. Dominik Šoltys, PhD.

Školiace pracovisko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Ústav teórie práva Gustava Radbrucha

Habilitačná práca: „Prí(r)učka právneho feminizmu. Pojem, charakteristika, znaky, vývoj a podoby právneho feminizmu" (Košice : PF UPJŠ Košice, 2022, 532 s., ISBN 978-80-8152-000-0)

Oponent: prof. JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD., Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra teórie práva a filozofie práva

Odbor habilitačného konania a inauguračného konania: Teória a dejiny štátu a práva

Jednoznačne súhlasím s Alexandrom Bröstlom, ktorý ako vedecký redaktor v Predslove k predloženej monografii (pre účely habilitačného konania je to habilitačná práca) napísal: „*Podľa mňa je veľkou zásluhou Dominika Šoltysa, že napísal prvú monografiu z dejín feministickej politickej a právnej vedy (feministickej politickej ideológie?) v slovenskom jazyku. Predstavuje a klasifikuje v nej rôzne smery feminizmu.*“

Ak nadviažem na autorove úvahy vo svojom Predslove k monografii, že márne pátral po spisbe právneho feminizmu a právno-feministického myslenia v českom a slovenskom prostredí, tak určite s odstupom času „našiel“ v edícii *právní monografie* knihu *Mužské právo. Jsou právní pravidla neutrální?* – rozsiahle dielo (1031 str.) v editorstve – Kateřina Šimáčková, Barbara Havelková, Pavla Špondrová (Praha : Wolters Kluwer, 2020). Táto kniha sa slovami editoriek sama seba uvádza ako odborná publikácia a prvá publikácia svojho druhu v odbore feministickej kritiky práva v českom prostredí, pričom názov knihy pôvodne zvažovali – Právo mocných, Patriarchálne alebo Adrocentrické právo (s. 9, 15, 41 - ...text je priznanou obranou pozície feminizmu a konceptu genderu; zároveň podáva aj prehľad troch vln feminizmu a troch dimenzií feministickej kritiky práva, s. 15-40). A určite má v pozornosti aj jeho ďalšie pokračovanie – *Mužské právo II* v editorstve – Kateřina Šimáčková, Barbara Havelková, Pavla Špondr Veěl (Praha : Wolters Kluwer, 2025, 995 str.). Zrejme má vo svojom zornom uhle aj diela autoriek v našom prostredí, ktoré sa síce nie právne, ale filozoficky, skúmanej téme publikačne venovali (napr. Mariana Szapuová, Katarína Čavojská, Zuzana Kiczková, Etela Farkašová) a taktiež príspevky (aj z pohľadu práva) napr. Sabján, N.: Trans problematika v súčasnom feministickom diskurze, In: BATKA, L., RAKOVÁ, K., HORVAT, M., KIŠOŇOVÁ, R., ČIPKOVÁ, T. a kol., *Postavenie transrodových ľudí na Slovensku. Interdisciplinárne pohľady*, 1. vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022.

Autor k napísaniu monografie dospel po niekoľkoročnom serióznom bádaní, o čom svedčí aj jeho predošlá publikačná činnosť k danej téme (ŠOLTYS, D. **Anarchofeminizmus o práve: počiatok, súčasnosť, budúcnosť**. In KUBOŠIOVÁ, D. – PACALAJOVÁ – VAŠKO, A. (eds.) *Právne rozpravy on-screen 2 : sekcia dejín a teórie štátu a práva*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici - Belianum, 2021. s. 64-90;

ŠOLTYS, D. **Čo znamená byť právnou/právnym feministkou/feministom?** In DZIMKO, J. – DOLÍHALOVÁ, M. – SAKTOROVÁ, L. (eds.) **PRÁVNE ROZPRÁVY ON-SCREEN III.**: Zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 7. 5. 2021 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Banská Bystrica : Belianum, **2021**. s. 61-80; ŠOLTYS, D. **Feminizmus a feministická právna filozofia – kritika dôsledkov patriarchálnosti v spoločnosti a právnej vede.** In Štát a právo, roč. 5, č. 3, **2018**. s. 74-111; ŠOLTYS, D. **Feministická perspektíva práva.** In GARAYOVÁ, L. (ed.) **Budúcnosť práva - právo budúcnosti** : zborník príspevkov z online vedeckej konferencie. Bratislava : Fakulta práva, **2021**. s. 127-164; ŠOLTYS, D. **Filozofické východiská feministického hnutia proti pornografii a jeho legislatívne požiadavky zákazu pornografie.** In JÚDA, V. – ŠOLTYS, D. (eds.) **Nové horizonty v práve 2019** : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici - Belianum, **2019**. s. 79-93; ŠOLTYS, D. **Medzi esencionalizmom a anti-esencionalizmom vo feministickej právnej filozofii.** In Štát a právo, Vol. 9, Iss. 1, **2022**. s. 45-71; ŠOLTYS, D. **Právo a feminizmus – právno-filozofický kontext.** In BILAS ŠEVČIKOVÁ, A. – TUROŠÍK, M. (eds.) **Banskobystrické zámocké dni práva** : zborník zo 4. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie na tému "Strategické determinanty kreovania právnych noriem" : sekcia Dejín štátu a práva a teórie štátu a práva : „Právo a hodnoty - hodnoty v práve". Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici - Belianum, **2019**. s. 68-85). Viac ich je uvedených v habilitačnom spise a treba upozorniť, že autor v rozvíjaní témy pokračuje aj po roku 2022, čo je vročené predloženou monografiou (- viď evidované výstupy v rokoch 2023 a 2024).

Hoci kniha nemá samostatne vyčlenenú metodologickú časť, vyplýva z nej autorom priznaný seriózny záujem o podrobné poznanie témy právneho feminizmu a jeho vývoja (s akcentom na angloamerické prostredie). Cieľ a metódy práce sú čitateľné predovšetkým z jeho Predslovu: *„O čo mi teda ide? Prečo hovorím a píšem o právnom feminizme? Môj zámer je jasný: prelomiť mlčanie právničiek a právnikov – možno aj umlčovanie právničiek – a posunúť sa opäť o krok bližšie k spravodlivosti práva. Nastal najvyšší čas, aby právny feminizmus bol predstavený slovenským právničkám a právnikom, tzn. aby otvorene vyslovil svoje názory, svoje ciele a úsilia a (...) postavil podobu, do ktorej sa rozvinul počas obdobia ich nevedomosti o ňom. Hlavné však nastal čas, aby sa sám právny feminizmus začal na Slovensku rozvíjať. (...) Leitmotívom tejto publikácie je snaha o systematizáciu feminizmu a právneho feminizmu. V skutočnosti ide o prehľadovú prácu, ktorej zámerom je zorientovať čitateľku a čitateľa v danej problematike prostredníctvom deskripcie a analýzy feministických prístupov ku skúmaniu práva.“* Autor si zvolil predovšetkým anglo-americký okruh spisby a akýmsi „centrom“ záujmu je prostredie USA, no siahol tiež do diel z Veľkej Británie, Francúzska, Nemecka, Ruska (druhej polovice 19. st. a prvej polovice 20. storočia) a iných. (Motivácia autora vyjadruje aj zameranie - s. 16: *„...Teoretický popis a rozbor feministickej právnej vedy, filozofie a teórie – hoci len so zvýšeným dôrazom pozornosti na anglo-americký právny feminizmus a jeho kontext – je v prostredí slovenskej a českej právnej vedy doteraz koncepčne nerozpracovanou tematikou.“*).

Dielo má monumentálny rozsah použitých relevantných zdrojov (zoznam je zoradený na 36 stranách).

Autorov zvolený spôsob viesť vlastný výklad témy cez citovanie predovšetkým priamo feministickej a právno-feministickej spisby a k tomu feministickej a právno-feministickej

kritiky daných diel - sa „nezastavil“ len pri avizovanej systemizácii, deskripcii a analýze. Za prínosné považujem najmä vlastné zhodnotenia, úvahy, komparácie, kritiku a závery, ktoré sa nachádzajú naprieč jednotlivými kapitolami – hoci nie nejako zvlášť zvýrazneným spôsobom – no predsa sú odlišiteľné. Ide o vklad autora, ktorý nedáva klasifikáciu správne/nesprávne, pravda/nepravda, ale predkladané názory predovšetkým uvádza do kontextu s názormi v danej problematike v inom čase a mieste (napr. v jednotlivých vlnách či smeroch a prúdoch feminizmu a právneho feminizmu), poukazuje na súzvuk, napätie či kritiku a ďalší vývoj, alebo posun. Teda nie je to „len základný výskum“, hoci aj „iba základný výskum“ je hodnotná a prínosná činnosť pre ďalšie „spracúvanie poznania“.

Autorov cieľ je pokúsiť sa objasniť *„metodické, metodologické a ideové špecifiká a pozície právneho feminizmu ako právnej vedy a za týmto účelom podať jeho systematiku a klasifikáciu.“* Pričom uvádza: *„právny feminizmus sa odlišuje od všeobecnej právnej vedy, filozofie a teórie. (...) právny feminizmus nepatrí medzi hlavný prúd právnej vedy, ale býva zaraďovaný medzi outsider-ské vedecké skúmania práva (outsider scholarship).“* (s. 14).

Autorov cieľ je sústredený na feministickú právnu filozofiu, feministickú právnu vedu či feministickú právnu teóriu, resp. na feministické teórie práva. Vychádza z dosiaľ prebádaného a publikovaného v tejto oblasti (s. 16): - právny rámec feministických skúmaní sa orientuje na kritické prehodnotenie súčasných právne filozofických a teoretických prístupov vymedzenia práva, - jeho súčasťou je kritika konkrétnych podôb právnych úprav a z nich plynúcich výkladov práva a aplikácie práva orgánmi verejnej moci, - právny feminizmus kriticky vychádza z definovania súčasného konceptu práva ako patriarchálnej inštitúcie, - konkrétne skúmania legislatívnych úprav jednotlivých spoločenských vzťahov odhaľujú v práve konkrétny výraz patriarchálneho útlaku voči ženám, - právny feminizmus kladie kritický dôraz na to, že *„v práve môže byť explicitne či implicitne vyjadrený patriarchálny útlak voči ženám v oblastiach, akými sú metódy a metodika právnych vied, výučba a praktická príprava študentiek a študentov na právnických fakultách, spôsob vymáhania práva zo strany žien pred štátnymi orgánmi, právna úprava manželského a rodinného života, postoj spoločnosti a štátu k právnej úprave zrovnoprávnia žien v sexuálnej oblasti (téma interrupcií, problematika výkonu sexuálnych prác atď.), oblasti zamestnávania (téma rovného a rovnakého prístupu k určitým povolaniam, právo na rovnakú odmenu za výkon rovnakých prác), oblasť rodovo podmieneného násillia (téma domáceho násillia, vymedzenie skutkovej podstaty trestného činu znásillenia a sexuálneho násillia, vrátane kultúrne podmienených praktík zohyzďujúcich tela žien) atď.“*

Z jeho diela vyplývajú závery – obdobne, ako približne v rovnakom čase (2022) píše Lucia Berdisová: *„potom feministická teória práva v istom zmysle obdobne spočíva v prenesení váhy, v zmene pohľadu, v rozhybaní statického, v uvedomení si zdrojov nášho poznávania, a teda aj v novej metodológii. Umožňuje nám vidieť a počuť to, čo sme predtým nevideli a nepočuli. (...) Feministická teória práva však už vo svojom jadre okrem lepšieho popisu práva a spoločnosti ašpiruje na zmenu práva a zmenu spoločnosti. Iste, aj feministických teórií práva je viac, tak ako je viac feminizmov, ale snaha hýbať pomermi aj cez lepšie poznávanie (podmienok poznania, dodal by Kant), je v nich silno prítomná. (...) Napokon, možno jednou z dobrých charakteristík feministického myslenia je, že sa – podobne ako myslenie postmoderné – vyhýba univerzálnej definícii, ktorá by ho zmrazila. A že uznáva subjektivitu a zároveň spochybňuje hierarchiu poznania, aj toho vedeckého. Rozoznáva, že poznávanie nie je neutrálne, a tak ani*

poznanie nie je neutrálne.“ (BERDISOVÁ, L.: Kopernikovský obrat cez feministickú teóriu práva. Právny obzor, 105, 2022, č. 5, s. 405 – 419).

Autor knihu rozdelil do troch častí. Prvá časť je úvod do právneho feminizmu, kde autor vymedzil pojmy a definície a jednotlivé druhy (pozície) právneho feminizmu. Avizovaná systemizácia je obsiahnutá predovšetkým v druhej časti, kde objasňuje právny feminizmus v jednotlivých vlnách od prvej až po štvrtú (v otáznikom) a tiež právny feminizmus s ohľadom na feminizmus rozdielov a podobností a na esencionalizmus a antiesencionalizmus. Tretia časť pokrýva jednotlivé pohľady feminizmu a právneho feminizmu (liberálny, kultúrny, radikálny, socialistický, marxistický, psychoanalytický, postmoderný, černošský, lesbický, pragmatistický, ekofeminizmus a anarchofeminizmus), a to najmä cez jednotlivé (najmä) autorky / predstaviteľky a ich diela, ale aj reálne skúsenosti / výsledky z praxe (napr. Clara Zetkin, A. M. Kollontaj). Pre habilitačný a inauguračný odbor teória a dejiny štátu a práva je typické, že postupové práce majú širší záber, interdisciplinárny. Tak tomu je aj v predloženej práci, pretože autor pristupoval k téme nielen cez teoreticko-právny rozsah, ale zohľadňoval aj právno-filozofické a právno-historické prístupy, dopĺňujúcou cestou boli aj literárne diela a nevyhol sa ani spoločensko-politickým súvislostiam.

Autor priznáva, že (s. 21): *„Je sporné, či feministická právna veda, feministická právna filozofia a feministická právna teória sú už súčasťou všeobecnej právnej vedy, právnej filozofie a všeobecnej teórie práva. Na jednej strane, sa právny feminizmus snaží svojou kritikou vymedziť voči doterajšej podobe právnej vedy, filozofie a teórie. Na strane druhej, normatívna stránka právneho feminizmu nie je uzavretá do seba a snaží sa rozšíriť do celej oblasti práva, a tým napraviť feminizmom identifikované nedostatky právnej vedy, filozofie a teórie vo všeobecnosti.“* Pritom budúcnosť právneho feminizmu vidí nasledovne (s. 21): *„S ohľadom na osobitosti právneho feminizmu, teda s ohľadom na jeho metodickú a metodologickú stránku, možno (...) tvrdiť, že právny feminizmus je alternatívnym a samostatným vedeckým skúmaním práva, ktorý sa vyčleňuje z rámca doterajšieho charakteru právnej vedy, filozofie a teórie. (...) Otázka jeho kompatibility so všeobecnou právnou vedou, filozofiou a teóriou je, podľa môjho predpokladu, len otázkou času, a teda otázkou budúceho vývoja právnej vedy, filozofie a teórie ako takej. (...) Právny feminizmus zaiste nebude patriť k outsiderským právnym prístupom na večné veky.“* V závere autor vyjadril konštatovanie: *„Právny feminizmus však nie je len kritickou právnou vedou. Jeho nedeliteľnou časťou je normatívna stránka, ktorá smeruje k vytváraniu transformačných návrhov – tie môžu mať buď reformnú (umiernenú), alebo radikálnu (revolučnú) povahu – za účelom formulovania viac či menej konkrétnych riešení. (...) Súčasný feminizmus sa ho (- pojem ženy...) snaží od svojej tretej vlny prekonať akousi všeobecne inkluzívnou podobou feminizmu, ktorú označuje v anglo-americkom prostredí termínom „intersekcionalný feminizmus“ („intersectional feminism“), teda akejsi jednotnej podoby feminizmu, ktorá bude jednotne vyjadrovať rôzne záujmy rôznych žien.“*

Ak nadviažem na použitý otáznik v hodnotení Alexandra Bröstla v predslove - *„...napísal prvú monografiu z dejín feministickej politickej a právnej vedy (feministickej politickej ideológie?) v slovenskom jazyku“*, tak dodávam upozornenie Pavla Holländera: *„S ideológiami nemožno diskutovať (...)“* - (Sloboda – slovo a čin od antiky po woke. Kalligram, 2023, s. 524).

Inšpiratívnosť publikácie vidím najmä v jej vnútornom akcente (takpovediac medzi riadkami) na historický vývoj, v ktorom jednotlivé prúdy a prístupy feminizmu a právneho feminizmu vznikali, prechádzali vzájomnou kritikou, spoluprácou a vyhŕňovaním sa, pričom sú vždy

zrejme základné témy, ktoré (s ohľadom na ženy) v danom čase boli páľčivé, všeobecne napr. volebné právo, rovnosť v rodinnom práve (manželstvo, rozvod, starostlivosť o maloleté deti), prístup k vzdelaniu a k práci, tehotenstvo, pôrod, materská dovolenka, rovnosť v pracovnoprávných vzťahoch, sociálne zabezpečenie.

Platí to už veku, že právne poznanie je nerozlučne spojené s historickým i filozofickým poznaním (a poznávaním). Preto keď autor akosi vyzýva *budúcu* slovenskú podobu feministického právneho myslenia (s. 16), celkom určite sú tu iné paralely – (cez historický prístup) s akcentom na odlišný vývoj v našom právnom prostredí (iné okolnosti – iné konflikty) - napr. všeobecná šesťmesačná platená materská už v 60. rokoch 20. st. a od 70. rokov 20. st. ročná, s možnými ďalšími príplatkami ešte jeden rok *versus* absencia materskej dovolenky – s. 144 – „...*Linda J. Krieger, ktorá poukazuje na skutočnosť, že USA sú jednou z mála industrializovaných krajín, kde neexistuje všeobecne platená a platená materská dovolenka. Tvrdí, že vytvorenie osobitných podmienok pre tehotné ženy a materskú dovolenku výrazne obmedzuje ženy v rovnosti príležitostí s mužmi a takúto prax vníma ako diskrimináciu na základe pohlavia.* - COONEY, P. N. – KRIEGER, L. J. *The Miller-Wohl Controversy: Equal Treatment, Positive Action and the Meaning of Women's Equality. In Golden Gate University Law Review, Vol. 13, Iss. 3, 1983. s. 513-573.*“, či s. 330 – „*Za týmto účelom musí právo prijať a vytvoriť priestor pre plnohodnotné zahrnutie a umožnenie tehotenstva žien a dojčenia dieťaťa jeho matkou. Samozrejme, pre cestu uskutočňovania rovnosti medzi pohlavia je nutné toho urobiť ešte viac. Napríklad, Scales apeluje na rodovo neutrálnu výchovu a starostlivosť o deti, starostlivosť o deti v chorobe, vytvorenie dostatočných zariadení pre starostlivosť o deti, ak sú obaja rodičia v práci, platenej materskej a rodičovskej dovolenky atd.*1120 - SCALES, A. C. *Towards a Feminist Jurisprudence. In Indiana Law Journal, Vol. 56, Iss. 3, 1981. s. 440-442.*“; - v našom prostredí ženy narodené pred a počas druhej svetovej vojny po škole (spravidla strednej a už nie výnimočne aj vysokej) pracovali takmer bez výnimky (výnimkou bola žena v domácnosti), no nie len schematizujúcim pohľadom - „*socialistické ženy s portrétom žeriavničky v pozadí znášajú dvojité bremeno ťažkej platenej aj neplatenej práce*“ (Berdisová, 2022, odkazuje na Havelkovú, 2017, ktorá ukazuje, že starostlivosť štátu o práva žien bola skôr inštrumentálna a slúžila ochrane rodinnej štruktúry) *versus* príklad problému (frustrovanosti) americkej vzdelanej ženy strednej triedy, ktorej realizáciou je byť domácou paňou - napr. na s. 121 - FRIEDAN, B. *The Feminine Mystique. New York : Dell Publishing CO., INC., 1979*; - vstup do právnickej profesie – s. 226 – „*Dosahovaniu rovnosti žien v práve a prostredníctvom práva napomohlo širšie otvorenie právnických profesií ženám, ktoré v USA nastalo od sedemdesiatych rokov 20. storočia*“; Samozrejme vstup do právnického vzdelávania ženám je v USA starší – už Anděla Kozáková vo Všehrde v roku 1923 písala, že v roku 1897 bolo v USA 275 žien advokátov, z ktorých 13 malo právo vystupovať pred vyššími štátnymi súdmi. Na našom území ženy mohli študovať právo po vzniku Československa od roku 1918 (v Prahe) a v Bratislave od otvorenia Právnickej fakulty Univerzity Komenského v roku 1921. Minimálne jedna študentka študovala právo už v roku 1919 – na košickej právnickej akadémii, po jej zrušení od roku 1922 pokračovala v štúdiu v Bratislave (Alžbeta Cziglerová). Z právnických profesií sa prvá začala otvárať ženám advokácia. Prvou advokátskou koncipientkou na Slovensku sa v roku 1925 stala Lujza Pappová v Bratislave, prvou ženou zapísanou v zozname advokátov na Slovensku bola v roku 1931 Alžbeta Cziglerová so sídlom v Košiciach. Ako advokátka sa v roku 1931 zosobášila s Ernestom Wildmannom, ktorý k nej nastúpil ako osnovník (dnes advokátsky koncipient), po piatich rokoch praxe u nej sa stal advokátom a advokáciu potom vykonávali spoločne. Do roku 1939 bolo v zozname advokátov

zapísaných 14 advokátok a postupne v zozname advokátskych osnovníkov bolo zapísaných 86 žien. Iný príklad - Zdenka Telecká študovala na právnickej fakulte v Bratislave v rokoch 1929/30 – 1932/33 a promovala v roku 1934, krátko pôsobila ako advokátska koncipientka v Bratislave a od roku 1935 nastúpila „do súdnych služieb“. (Gajdošová, M., Kerecman, P.: Prvé ženy v slovenskej advokácii. Bratislava : VEDA, vyd. SAV, 2015); - prvá sudkyňa na najvyššom súde v USA (s. 179) – bola Sandra Day O'Connor – od 80. rokov 20. st. a druhá, v publikácii veľakrát uvádzaná – napr. na s. 125 - Ruth Bader Ginsburg ... „*Túto funkciu vykonávala od roku 1993 do svojej smrti v roku 2020*“ versus prvá sudkyňa na najvyššom súde na Slovensku – NSS SR – Anna Moznerová od roku 1970, Viera Dančíková od roku 1970, Oľga Kubeková od roku 1973 (Gajdošová, M., Kerecman, P., Gábriš, T., Vozár, J., Glaser-Opitzová, R.: Najvyšší súd Slovenskej republiky. Bratislava : NS SR, VEDA, vyd. SAV, 2023, s. 124); - možno pokračovať – volebné právo pre ženy v ČSR, československý zákon o rodine z roku 1949 a potom z roku 1963, Zákoník práce z roku 1965, všeobecná prevenčná povinnosť v súkromnom práve, trestný čin neposkytnutia pomoci, - skrátka iné okolnosti – iné konflikty.

Ďalšia inšpiratívnosť publikácie (takisto medzi riadkami, i v riadkoch) – je potvrdzovanie večitej skúsenosti – ak sa majú nejaké spoločenské problémy (lokálne i širšie, ba aj globálne) pretransformovať do ich spoločenského vyriešenia, stanú sa spoločenskými cieľmi, ľudská spoločnosť (z iniciatívy individualít) si na to „berie (aj) združenia“, teda kooperácia je prospešná i efektívna. Patria sem aj rozmanité formy snáh dorovnania právnej nerovnosti (napr. s. 59 – „*V roku 1972 vzniklo Národné právne centrum pre ženy (The National Women's Law Center), ktorého účelom bolo právne zastupovať ženy na súdnych pojednávaniach. Okrem Národnej organizácie žien (National Organization for Women) tak vznikalo množstvo väčších či menších, formálnych či neformálnych organizácií a zoskupení žien, ktorých účelom bolo napraviť znevýhodnenie žien v rôznych oblastiach súkromného a verejného života...*“; s. 108 – „...*Týmto smerom sa vydali Wendy Williams, Nancy Davis a Mary Dunlap, ktoré v roku 1974 spoločne založili feministickú právnickú organizáciu s označením Advokátky rovných práv (Equal Rights Advocates, Inc.)*“; s. 121 – „...*Národná organizácia pre ženy (National organization for women), známej pod skratkovitým označením „NOW“*. Pomáhala ju založiť v roku 1966. NOW predstavovala prvú ženskú organizáciu s liberálne feministickými cieľmi...“; s. 130 – „...*V roku 1971 stála profesorka Ruth Bader Ginsburg pri zrode osobitnej skupiny zamerania Americkej únie občianskych slobôd (American Civil Liberties Union). Účelom tejto skupiny bolo identifikovať prípady znevýhodnenia žien na základe pohlavia, ktoré sa dialo v medziach práva a prostredníctvom práva a nájsť spôsob právnej argumentácie, ktorý by viedol k náprave diskriminácie žien.*“; s. 139 – „...*feministická právna teoretička Katharine T. Bartlett potvrdzuje iniciatívu Hill Kay vo zvyšovaní feministického povedomia v radoch študentiek a pedagogičiek na právnických fakultách v klube označenom ako Združenie žien v Boalt Hall (Boalt Hall Woman's Association).*“; s. 249 – „...*Celkovo sa Mitchell líši od tradičných marxistických feministiek takisto aj tým, že zdôrazňuje nevyhnutnosť existencie autonómnych ženských organizácií a tvrdí, že bez feminizmu nemôže dôjsť k rozloženiu patriarchátu. Inými slovami, podľa nej musia ženy, ako trieda utláčaných, konať v prospech vlastného oslobodenia a boj žien nemôže byť redukovaný na marxistickú požiadavku triedneho boja pracujúcich.*“).

Tu možno upozorniť na ďalšie príklady (aj) aktivizovania ženských tém v našom historickom (už spracovanom a publikovanom) príklade – Benko, J., Dudeková Kováčová, G. a kol.: „S ľudom a pre ľud“ Cesty k demokracii na Slovensku za monarchie a prvej republiky. Bratislava : Historický ústav SAV, VEDA, vydavateľstvo SAV, 2020 (v ňom najmä kapitoly: Gabriela Dudeková Kováčová: „Vojna ako akcelérátor? Politická participácia žien v Uhorsku

a v Československej republike“, Jitka Gelnarová: „Volte ženy! České feministické hnutí a politická mobilizace žen mezi lety 1905 a 1938“, Jana Malínská a Marie Bahenská: „Vzděláním k politice aneb Cesta žen k občanským a politickým právům“. Zo staršej spisby (viac-menej historiografickej) možno uviesť: Dudeková, G. a kol.: Na ceste k modernej žene. Kapitoly z dejín rodových vzťahov na Slovensku. Bratislava : VEDA, 2011; BAHENSKÁ, M., MALÍNSKÁ, J. (eds.): Ženy a politika (1890 – 1938). Praha : Masarykův ústav : Archiv AV ČR, v. v. i., 2014; HABAJ, M., HUČKOVÁ, D. (eds.). Modernizmus v pohybe. Bratislava : Veda, 2019; KODAJOVÁ a kol. Živena : 150 rokov Spolku slovenských žien. Slovart, 2019; Karol Holly: Ženská emancipácia. Diskurz slovenského národného hnutia na prelome 19. a 20. storočia. Bratislava : Historický ústav SAV, 2011; Tünde Lengyelová: Žena a právo. Právne a spoločenské postavenie žien v minulosti. Academic Electronic Press, 2004; Cviková, J., Juránová, J.: Hana Gregorová – Slovenka pri knihe. Čítanka. Aspekt, 2008. Alebo veľmi osobitá publikácia - objemný zborník príspevkov z roku 1939 - Göllnerová, A., Zigmundová, J. (1939) Žena novej doby. Kniha pre národnú výchovu ženy. (Vydané vlastným nákladom v tlačiarňi Pallas v Prešove, 597 s., členenie na kapitoly: 1. Význam ženy, 2. Dospievajúce dievča, 3. Mladá žena, 4. Žena vo verejnom živote, 5. Žena v súkromnom živote, 6. Osobná kultúra ženy, 7. Kultúra rodiny, 8. Moderná domácnosť, 9. Prídavok – Bibliografia kníh vhodných pre vzdelané ženy). Z celkového objemu asi desatina príspevkov sa dotýka právnych tém, spracovaných právničkami – Zdenka Telecká: Významné odchýlky v právnom postavení slovenskej ženy (o rozdieloch medzi rakúskym a uhorským rodinným a dedičským právom v čase unifikácie a zároveň právneho dualizmu v Československu ... zo záveru – „slovenská žena má lepšie postavenie ako žena česká podľa rakúskeho práva. Bývalé právo uhorské zachováva aj manželke viac samostatnosti, rovnoprávnosti a slobody. V dôsledku toho žena slovenská musí sa snažiť toto postavenie si zachovať.“ (s. 125). Jej druhý príspevok je Žena občianka (verejnoprávny pohľad na inštitút občianstva, pričom apeluje na účasť žien vo verejnom priestore, s. 129 a nasl.). Jej ďalšie dva príspevky sú Právna poradňa pre ženy a Ženské organizácie a ich cieľ (s. 283-289). Ďalšie príspevky od právničiek - Vilma Součková-Matuchová: Pomer novodobej ženy k ľudskej spoločnosti a jej postavenie v nej, Maria Mikulová: Právne postavenie ženy za prvej Republiky a Jarmila Bousková-Rostočilová: Právničky vo verejnom živote, Emma Okályi: Žena úradníčka (o „pracovno-právnom trhu“ pre ženy a mužov na našom území). Napokon taktiež diela z právnej histórie autoriek Miriam Laclavíkovej a Adriany Švecovej (napr. Žena v stredovekom a novovekom Uhorsku, Dieťa medzivojnového Slovenska) a iné.

Z formálneho posúdenia – text je napísaný pútavým a čitateľným spôsobom, text je členený logicky a prehľadne (napriek tomu, že „nedrží zaužívané“ číslovanie kapitol a podkapitol, delenie je na dva už spomenuté predslovy, úvod, tri časti a záver). Textu možno len vyčítať trochu veľa redakčných nedostatkov (keďže autor v texte ďakuje jazykovej redaktorky, istým spôsobom sa „táto váha kritiky“ posúva).

Záverečné zhodnotenie a odporúčanie pre habilitačnú komisiu:

Predložená monografia je pôvodným výsledkom vlastnej a samostatnej činnosti JUDr. Dominika Šoltysa, PhD., čo dokladá aj protokol o kontrole originality (zhoda 2,41 %, v jednotlivostiach maximálne 0,68 %). Autor ňou preukázal zodpovedajúcu orientáciu v odbore teória a dejiny štátu a práva, v slovenskom prostredí právnej vedy predložil prvú monografiu z dejín feministickej právnej vedy a feministickej politickej vedy, autor v nej predstavil základnú klasifikáciu jej smerov a prúdov predovšetkým angloamerického právneho prostredia.

Práca predstavuje inšpiratívny prínos pre ďalší rozvoj právnej vedy. Práca spĺňa obsahové aj formálne kritériá kladené na habilitačné práce a preto odporúčam, aby bol po úspešnej habilitačnej prednáške a po úspešnej obhajobe habilitačnej práce udelený JUDr. Dominikovi Šoltysovi, PhD. vedecko-pedagogický titul „**docent**“ v odbore habilitačného a inauguračného konania teória a dejiny štátu a práva.

Do diskusie kladiem habilitantovi nasledovné otázky:

Autor po sérii zjavne zámerne provokujúcich otázok (napr. „*Má slovenskú právnu komunitu trápiť to, že polovica obyvateľov Slovenska môže byť v skutočnosti alebo aj potencionálne znevýhodnená v dôsledku toho, že sa narodili ako ženy?*“) pridal vo svojom predslove odpoveď: „*Právničky a právnici nemusia hľadať odpoveď na tieto otázky vo feminizme. Naporúdzi ju majú v konceptoch demokracie a právneho štátu.*“ - Aké sú Vaše prognózy vývoja právneho feminizmu v angloamerickom právnom prostredí a aké pre oblasť strednej a východnej Európy?

Z práce vyplýva prelínanie ciest hľadania riešenia po identifikovaní problému – hľadá sa riešenie – prostredníctvom práva cez úlohu štátu (najmä cez aplikáciu a tvorbu práva), - prostredníctvom práva cez aktivity organizácií občianskej spoločnosti, - cez absenciu štátu (anarchistickým prístupom). Obdobne sa v práci prelínajú prístupy zvyrazňujúce úlohu práva, ktoré má „predčiť“ nevyhovujúcu“ morálku s prístupmi k „nevyhovujúcemu“ právu, ktoré „brzdí pokrokovú“ morálku. Patrí k ustáleným konštatovaniam, že právo v zásade „nasleduje“ morálku, iba v niektorých prípadoch ide „ako osvietený vzor vopred“ (napr. Hart, Večeňa). - Čo považujete v danom kontexte za inšpirujúce pre skúmanie vzťahu práva a morálky?

V Bratislave, 1.9.2025

Martina Gajdošová